

การบริหารจัดการความเสี่ยงทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม ขององค์กรพระพุทธศาสนาในจังหวัดแพร่*

Risk Management of Buddhism and Culture of Phrae Buddhist Organization

พระครูโฆสิตสังขพิทักษ์ (ประเวศ กาฐาน)

Phrakru Kositsanghapitak (Prawet Tathan)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Chiang Mai Campus, Thailand

E-mail: sanghapitak2019@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความเสี่ยงทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม 2) ศึกษาการบริหารจัดการความเสี่ยงทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมขององค์กรพระพุทธศาสนาในจังหวัดแพร่ และ 3) วิเคราะห์และเสนอยุทธศาสตร์การบริหารจัดการความเสี่ยงทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมขององค์กรพระพุทธศาสนาในจังหวัดแพร่ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งเป็นบุคลากรในองค์กรพระพุทธศาสนาจังหวัดแพร่ 6 องค์กร และกลุ่มพระสงฆ์และพุทธศาสนิกชน รวมจำนวนทั้งสิ้น 80 รูป/คน เพื่อนำมาวิเคราะห์เนื้อหาของการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า

1. ความเสี่ยงทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมในจังหวัดแพร่ในปัจจุบัน เกิดจากปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ความเสี่ยงอยู่ในระดับมาก หมายความว่าต้องริบหาแนวทางในการบริหารจัดการความเสี่ยงเพื่อลดผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นอย่างรุนแรงในอนาคต เพื่อนำไปสู่การพัฒนาสังคมให้มีความสุข
2. ข้อมูลของการบริหารจัดการความเสี่ยงร่วมกันขององค์กรพระพุทธศาสนาในจังหวัดแพร่ ไม่มีแผนนโยบายการบริหารความเสี่ยงที่เป็นรูปธรรมในการส่งเสริมทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม พบเพียงแต่การบริหารจัดการความเสี่ยงในระดับองค์กรของตนเองเท่านั้น แต่ไม่เชื่อมโยงไปยังการบริหารความเสี่ยงเชิงนโยบายที่นำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ของการปฏิบัติตามแผน

*ได้รับบทความ: 4 มกราคม 2562; แก้ไขบทความ: 30 มิถุนายน 2564; ตอรับตีพิมพ์: 30 มิถุนายน 2564

3. ผลการวิเคราะห์และเสนอยุทธศาสตร์การบริหารจัดการความเสี่ยงทางพระพุทธศาสนา และวัฒนธรรมขององค์กรพระพุทธศาสนาในจังหวัดแพร่ พบว่า มีพันธกิจร่วมกันใน 2 ด้าน คือ 1) ด้านพระพุทธศาสนา และ 2) ด้านวัฒนธรรม นำไปสู่การกำหนดกรอบยุทธศาสตร์ใน 2 ประเด็น คือ ยุทธศาสตร์ที่ 1 สร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดแพร่ และยุทธศาสตร์ที่ 2 สร้างระบบการบริหารจัดการความเสี่ยงทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมขององค์กรพระพุทธศาสนาในจังหวัดแพร่ เพื่อให้สอดคล้องกับการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายการบริหารจัดการความเสี่ยงทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมขององค์กรพระพุทธศาสนาในจังหวัดแพร่ คือ พระพุทธศาสนามั่นคง ดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรม นำสังคมสู่สันติสุข

คำสำคัญ: การบริหารจัดการความเสี่ยง; พระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม; ยุทธศาสตร์

Abstract

This research aims to: 1) study the Buddhist and cultural risks; 2) to study the risk management of Buddhism and the culture of Buddhist organizations in Phrae Province; and 3) to analyze and propose strategies for managing the Buddhist and cultural risks of Buddhist organizations in Phrae Province. The research methodology is a qualitative research. The research methodology is a qualitative by studying the concept and theory of risk, the current risk management, the same theory and the management of risk in accordance with Buddhist principles. In addition, it will study the risk of Buddhism and culture from the Buddhist organizations in Phrae Province based on data corrected by in-depth interviews with totally 80 persons.

The results are found that:

1. The risks in Buddhism and Culture in Phrae Province are caused by both the internal and external factors. It is a very risky situation. This implies the highly need of the risk management to reduce the critical effect that will occur in the future.

2. There was no any cooperating clue of risk management between Buddhist organizations in Phrae Province or there was no any a formal plan or policy in risk management to promote and preserve Buddhism and culture. Only risk management was found in each the enterprise level that will not systematic link the policy of risk management that leads to the plan implementation.

3. On the analysis and guideline of strategies in the managing the Buddhistic and cultural risks of Phrae Buddhist organizations, the cooperated mission was found in 2 aspects: 1) on Buddhism and 2) on the Culture. From this cooperated mission will lead to the formulating strategies in two areas: Strategy 1: to build the stability of Buddhism and local culture in Phrae Province. Strategy 2: to build a risk management system for Buddhism and culture of Phrae Buddhist organizations. That is to say, each strategy must aim to 3 of achieving goals, risk management, cooperate culture and Buddhism in the province as Stable Buddhism, Preserved Culture, Peacefully Society.

Keywords: Risk Management; Buddhist and Culture; Strategy

1. บทนำ

ในปัจจุบันประเทศไทยมีความเสี่ยงต่อการเผชิญสถานการณ์ความไม่แน่นอน ทั้งเหตุการณ์จากภัยพิบัติหรือเหตุการณ์ความรุนแรงต่างๆ ซึ่งบางสถานการณ์อาจส่งผลกระทบต่อหน่วยงานไม่สามารถดำเนินการกิจหรือให้บริการในสภาวะวิกฤติได้อย่างมีประสิทธิภาพการเตรียมความพร้อมต่อสภาวะวิกฤติจึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับสถานการณ์ความไม่แน่นอนที่อาจเกิดขึ้น (กลุ่มอำนวยการและกิจการพระพุทธศาสนา, 2556, หน้า 2) ซึ่งในปัจจุบันมีการพูดถึงการบริหารความเสี่ยง (Risk Management) ในองค์กรและหน่วยงานต่างๆ เป็นจำนวนมากทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจากกระแสต่างๆ เป็นจำนวนมากเข้ามากระทบ และมีทั้งระดับความรวดเร็วและรุนแรง ดังนั้นจึงทำให้เกิดความเสี่ยง คือ โอกาสหรือเหตุการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ที่จะทำให้เราไม่บรรลุวัตถุประสงค์ได้กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือเราสูญเสียความมั่นใจในการที่จะก้าวไปสู่เป้าหมายหรือเสี่ยงต่อการบรรลุเป้าหมายที่เราต้องการ

ปัจจุบันประเทศไทยเรานั้น ได้มีความตระหนักและตื่นตัวมากยิ่งขึ้น โดยประเทศไทยได้นำแนวคิดและหลักการดังกล่าวมาปรับใช้ ในองค์กรต่างๆ มากขึ้น รวมทั้งในภาคราชการ ได้แก่ คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินได้จัดทำคำแนะนำ การนำมาตรฐานการควบคุมภายในไปใช้ในเชิงปฏิบัติ โดยนำหลักการ 5 องค์ประกอบมาใช้คือ สภาพแวดล้อมของการควบคุม การประเมินความเสี่ยง กิจกรรมการควบคุมสารสนเทศและการสื่อสาร รวมไปถึงการเฝ้าติดตามการประเมิน (นฤมล สะอาดโหม, 2550, หน้า 25) และในปี พ.ศ. 2546 ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ได้จัดทำหนังสือ “แนวทางการบริหารความเสี่ยง” เพื่อเป็นแนวทางเบื้องต้นเกี่ยวกับการบริหารความเสี่ยงขององค์กรต่างๆ เนื่องจากการใช้วิธีการวัดความเสี่ยงในเชิงปริมาณของ VaR เป็นที่ยอมรับและมีวิธีการที่ชัดเจน จึงสามารถนำไปประยุกต์ใช้วัดความเสี่ยงด้านการปฏิบัติการ (Operation Risks) ได้เช่นเดียวกัน โดยเรียกว่า Operational Value at Risk

(นิรภัย จันทรสวัสดิ์, 2551, หน้า 7)

ความเสี่ยงทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม ถือเป็นแนวคิดค่อนข้างใหม่ที่ยังไม่ค่อยมีการนำมาใช้ในวงวิชาการมากนัก ไม่เหมือนกับวงการธุรกิจที่ให้ความสำคัญกับการบริหารความเสี่ยง เพราะการดำเนินการทางธุรกิจถ้าพลาดก็หมายถึงหายนะ ส่วนพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมดูเหมือนไม่เป็นอะไรแต่แท้จริงแล้วไม่ใช่เพราะความเสี่ยงทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาและทุกพื้นที่ เพราะพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมถือเป็นรากฐานของวิถีชีวิตของคนในสังคม นับตั้งแต่ประเทศไทยได้รับอารยธรรมตะวันตก ชาวไทยได้พัฒนาประเทศไทยไปสู่สังคมที่เจริญขึ้นกว่าเดิม แต่การพัฒนายังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เพราะยังมีปัญหาทางด้านการพัฒนาบุคคล เศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรมและศาสนา การพัฒนาประเทศจะดำเนิน ไปด้วยปริมาณและคุณภาพเพียงใดนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับลักษณะต่างๆ ของประชากรในประเทศนั้นๆ ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาบุคคลด้านจิตใจให้มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาสังคมด้านอื่นๆ ด้วย ศาสนาและวัฒนธรรม จึงถูกหยิบยกขึ้นมาในฐานะเป็นแกนกลางทางจิตใจ เป็นกรอบแห่งความประพฤติของประชาชนในสังคม พระพุทธศาสนานอกจากจะมีพระธรรม คือ คำสอนของพระพุทธเจ้าแล้ว ยังมีวัด พระสงฆ์ และประชาชนมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด วัดเป็นทุกอย่างของสังคม เป็นศูนย์กลางที่รวมจิตใจของประชาชนส่วนพระสงฆ์ ซึ่งเป็นตัวแทนวัดก็กลายเป็นผู้นำทางด้านจิตใจของประชาชน เป็นศูนย์รวม

แห่งความเคารพ เชื่อถือ ศรัทธาและความร่วมมือในด้านขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม

ในส่วนของการบริหารความเสี่ยงทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมขององค์กรทางพระพุทธศาสนานั้น ยังไม่ได้ถูกกล่าวถึงมากนัก จนกระทั่งปัจจุบัน ที่เกิดเหตุการณ์หรือสถานการณ์ต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทยอย่างรุนแรงในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา ด้วยบริบทของสังคมที่มีความเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วตามกระแสของเทคโนโลยีที่พัฒนาขึ้นแบบก้าวกระโดด ทำให้คนในยุคนี้ไม่ค่อยให้ความสนใจด้านพระพุทธศาสนา อีกทั้งยังมีการรับวัฒนธรรมต่างชาติเข้ามาจำนวนมาก ทำให้วัฒนธรรมของไทยที่ดั้งเดิมอยู่แต่เดิมนั้นถูกลดความสำคัญลงไป กลายเป็นสภาพปัญหาที่ต้องมีการปลุกกระตุ้นให้คนไทยหันมาใส่ใจพระพุทธศาสนาและรักษาวัฒนธรรมมากขึ้น จนเกิดคำถามขึ้นมาว่า เราจะรักษาพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมให้มั่นคงไว้ได้อย่างไร

เมื่อปีพุทธศักราช 2547 เจ้าประคุณสมเด็จพระพุทธปาพจนจารย์ (เกี่ยว อุปเสณมหาเถระ) เจ้าอาวาสวัดสระเกศราชวรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร ประธานคณะผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช ได้แสดงความห่วงใยพระพุทธศาสนาว่า จะเจริญรุ่งเรืองและมั่นคงอยู่ในเมืองไทยได้อีกไม่นาน เพราะพระพุทธศาสนาในเมืองไทยมีภัยรอบด้าน ท่านกล่าวว่า ในโลกปัจจุบันการที่จะรักษาพระพุทธศาสนาเอาไว้ให้ได้นั้น จำเป็นอย่างยิ่งจะต้องให้พระเณรได้มีความรู้ มีการศึกษาทั้งธรรมะและวิชาการทางโลก พระพุทธศาสนาในเมืองไทยมีภัย

รอบด้าน ซึ่งกำลังแทรกเข้ามาทุกรูปแบบ พระพุทธศาสนาอาจจะล้มครืนลงวันใดก็ได้ แต่พระก็ยังเหมือนปลาอยู่ในน้ำเย็น จึงตายใจว่า พระพุทธศาสนาตั้งมั่นเจริญรุ่งเรืองในเมืองไทย เลยไม่รู้สึกรังถึงความล่มสลาย ซึ่งกำลังใกล้เข้ามา ให้มองไปข้างหน้าอีก 50 ปี โดยกำหนดจุดผลแห่งความเปลี่ยนแปลงในแต่ละปี และในแต่ละปีนั้นก็ต้องดูความเปลี่ยนแปลงในทุกๆ วันอีกด้วย จนกว่าจะถึง 50 ปี เพื่อให้คาดการณ์ว่า อีก 50 ปี จะเกิดอะไรขึ้น ถ้าสิ่งนั้นจะเคยเกิดขึ้นกับพระพุทธศาสนาอย่างที่เคยเกิดขึ้นในอดีตแล้ว เราจะทำอย่างไร มองให้เห็นความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในอดีต ความเปลี่ยนแปลงของชีวิต ของสังคม และของโลก ความเปลี่ยนแปลงมีอยู่ตลอดเวลา แม้กระทั่งกับพระพุทธศาสนา มิฉะนั้นแล้วพระพุทธศาสนาในอินเดีย ปากีสถาน บังคลาเทศ และอัฟกานิสถานเป็นตัวอย่างก็คงไม่ล่มสลาย (ขณะนี้เหลือเวลาอีก 38 ปีเท่านั้น จากปีที่เจ้าประคุณสมเด็จพระพรหมโชติเมธี (2547) เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับพระสงฆ์ที่มหาวิทยาลัยนาแลนทาในอดีต จนเป็นเหตุให้พระที่ยอมสละชีวิตเพื่อพระพุทธศาสนา ต้องถูกฆ่าตายมากกว่า 8,000 รูป เหตุการณ์นี้เป็นสิ่งที่พระสงฆ์ชาวไทยควรนำมาเตือนสติอยู่เสมอว่าอย่าประมาท อย่างนี้ว่าเมืองไทยเป็นเมืองพุทธมองไปที่ไหนก็มีแต่วัด มองไปที่ไหนก็มีแต่จีวรเหลืองอร่าม แล้วเหตุการณ์อย่างมหาวิทยาลัยนาแลนทาจะเกิดขึ้นไม่ได้ “น้ำร้อนปลาเป็น น้ำเย็นปลาตาย” ชั่วเพียงวินาทีเดียวทุกอย่างก็พลิกได้ (สมเด็จพระพุทธปาพจนจารย์ (เกี่ยว อุปเสโณ), 2556, หน้า 6-14)

จะเห็นได้ว่า ปัจจัยความเสี่ยงทางพระพุทธศาสนาในปัจจุบันเป็นสิ่งสำคัญก่อนที่จะสายเกินไป จนกลายเป็นปัจจัยเสี่ยงที่มักจะเกิดขึ้นตลอดเวลาและบานปลาย หากไม่มีการบริหารจัดการที่ดีก็จะนำมาสู่ความล่มสลายขององค์กรพระพุทธศาสนาและเชื่อมโยงไปสู่วัฒนธรรมได้เช่นเดียวกัน

องค์กรทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดแพร่ ถือว่าเป็นองค์กรที่สำคัญในการดำเนินงานและขับเคลื่อนนโยบายเกี่ยวกับการปกป้อง คุ้มครอง ดูแล ส่งเสริม ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาควบคู่ไปกับการรักษาประเพณีและวัฒนธรรมที่ดีงาม ซึ่งในจังหวัดแพร่มีอยู่หลายองค์กรที่สำคัญ คือ คณะสงฆ์จังหวัดแพร่ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดแพร่ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแพร่ มหาวิทยาลัยสงฆ์คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ โรงเรียนพระปริยัติธรรมทั้งแผนกธรรมบาลี และแผนกสามัญ รวมถึงองค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่ นอกจากนี้ ยังมีองค์กรสนับสนุนอีกหลายหน่วยงาน เช่น อบต. อบต. และองค์กรภาคเอกชนต่างๆ ที่เข้ามามีส่วนในการสนับสนุนส่งเสริม ซึ่งต้องมีการทำงานเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายและเป็นระบบ รวมทั้งมีมาตรการหรือการบริหารจัดการในแต่ละองค์กรที่ดีเพื่อการไปสู่เป้าหมายขององค์กรที่มีประสิทธิภาพและแน่นอนว่า ณ ปัจจุบัน ทุกองค์กรย่อมมีการบริหารความเสี่ยงในแต่ละองค์กรอยู่แล้ว แต่ด้วยสถานการณ์ในปัจจุบัน จำเป็นจะต้องมีการปรับแผนและพัฒนากลยุทธ์ใหม่ เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในความเสี่ยงทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นถึงความสำคัญของการบริหารจัดการความเสี่ยงที่จะต้องนำมาประยุกต์ใช้กับองค์กรทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดแพร่ จึงสนใจที่จะศึกษาการบริหารจัดการความเสี่ยงทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมขององค์กรทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดแพร่ เพื่อนำเสนอแนวทางและยุทธศาสตร์ของการบริหารความเสี่ยงที่มีประสิทธิภาพในอันที่จะรักษาพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมให้มั่นคงสถาพร ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเสี่ยงทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม
2. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการความเสี่ยงทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมขององค์กรพระพุทธศาสนาในจังหวัดแพร่
3. เพื่อวิเคราะห์และเสนอยุทธศาสตร์การบริหารจัดการความเสี่ยงทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมขององค์กรพระพุทธศาสนาในจังหวัดแพร่

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1. รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพใช้แบบสัมภาษณ์ซึ่งเป็นการนำผลที่ได้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องไปทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนา

กลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ดังนี้

2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) ผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive selection) (สุวิมล ติรภานันท์, 2555, หน้า 170) แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 กลุ่มบุคลากรในองค์กรพระพุทธศาสนาจังหวัดแพร่ ได้แก่ผู้บริหารบุคลากร เจ้าหน้าที่ ที่ปฏิบัติงานในองค์กรทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดแพร่ จำนวน 6 องค์กร จำนวน 30 รูป/คน คือ 1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดแพร่ จำนวน 5 รูป 2) สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดแพร่ จำนวน 5 คน 3) องค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่ จำนวน 5 คน 4) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตแพร่ จำนวน 5 รูป/คน 5) สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแพร่จำนวน 5 คน 6) โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมบาลีและแผนกสามัญ จำนวน 5 รูป/คน กลุ่มที่ 2 พระสงฆ์และประชาชนทั่วไป จำนวน 50 รูป/คน คือ 1) พระสงฆ์ในจังหวัดแพร่ จำนวน 20 รูป 2) ประชาชนที่นับถือพระพุทธศาสนาในจังหวัดแพร่ จำนวน 30 คน รวมจำนวนผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งสิ้น จำนวน 80 รูป/คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือแบบสัมภาษณ์ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อใช้สัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 สัมภาษณ์บุคลากรขององค์กรพระพุทธศาสนาในจังหวัดแพร่ จำนวน 30 รูป/คน และกลุ่มที่ 2 สัมภาษณ์พระสงฆ์และประชาชนทั่วไป จำนวน 50 รูป/คน ส่วนที่ 2 การ

สนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) การนำข้อมูล
ที่วิเคราะห์ผลจากการศึกษาและการสัมภาษณ์
ที่เป็นสภาพปัญหา อุปสรรค ข้อดีข้อเสีย แผนหรือ
กลยุทธ์ต่างๆ มาเป็นประเด็นในการสนทนา
ระหว่างกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ องค์กรทาง
พระพุทธศาสนาในจังหวัดแพร่ 6 องค์กร พระสงฆ์
ในจังหวัดแพร่ ประชาชนที่นับถือพระพุทธศาสนา
ในจังหวัดแพร่ และผู้ทรงคุณวุฒิเชี่ยวชาญด้านการ
จัดทำยุทธศาสตร์ รวมจำนวน 15 รูป/คน

4. การสร้างเครื่องมือ ผู้วิจัยใช้วิธีการ
สัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) เพื่อเก็บ
รวบรวมข้อมูล โดยเครื่องมือเป็นแบบสัมภาษณ์
แบบมีโครงสร้าง (Structure Interview) เพื่อ
สัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 2 กลุ่ม คือ
กลุ่มองค์กรทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดแพร่
และกลุ่มพระสงฆ์กับประชาชนที่นับถือพระพุทธ
ศาสนาในจังหวัดแพร่ ซึ่งเป็นการตั้งคำถามแบบ
ปลายเปิด (Open ended Questions)

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยครั้งนี้
ผู้วิจัยเลือกใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง
(Structure interview) การสัมภาษณ์เป็นการ
สื่อสารที่จะทำความเข้าใจถึงการบริหารจัดการ
ความเสี่ยงทางพระพุทธศาสนาขององค์กรทาง
พระพุทธศาสนาในจังหวัดแพร่ ซึ่งผู้วิจัยมีความ
มุ่งหมายที่จะทราบว่าปัจจัยเสี่ยงอะไรบ้างที่มีผล
กระทบต่อองค์กรพระพุทธศาสนาในปัจจุบัน นำมา
ซึ่งการวิเคราะห์ ประมวลผล และการจัดนำเสนอ
ยุทธศาสตร์ในการบริหารจัดการความเสี่ยงทาง
พระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมขององค์กร
พระพุทธศาสนาในจังหวัดแพร่ได้อย่างเหมาะสม

ซึ่งคำตอบที่ได้จะนำมาประมวลผลจัดหมวดหมู่
(Categories) การใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง
จะสามารถนำมากำหนดเป็นรูปแบบได้หลังจาก
การเก็บรวบรวมข้อมูลกระบวนการถัดมาคือการ
จัดการเก็บข้อมูลซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์
โดยการบันทึกเทปและถ่ายภาพประกอบการ
สัมภาษณ์

6. การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis)
ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูล เป็นกระบวนการ
เริ่มต้นในการศึกษาเพื่อนำไปสู่ข้อสรุปและการจัด
ทำรายงานหรือดัชนีพจน์ ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูล
โดยทั่วไป ต้องมีความเชื่อมโยงและบูรณาการ
สิ่งที่เกิดขึ้นเพื่อนำไปสู่การตีความและอภิปรายผล
ที่เป็นเอกภาพ

7. การนำเสนอข้อมูลข้อมูลการวิจัย
เชิงคุณภาพหลักจากได้ทำการศึกษาวิเคราะห์แล้ว
ผู้วิจัยจะนำเสนอข้อมูลในแบบตารางนำเสนอ
ยุทธศาสตร์พร้อมด้วยกลยุทธ์ ประกอบการ
บรรยายเชิงพรรณนา

4. สรุปผลการวิจัย

1. ความเสี่ยงทางพระพุทธศาสนาและ
วัฒนธรรม หมายถึง เหตุการณ์หรือการกระทำใดๆ
ที่อาจเกิดขึ้นภายใต้สถานการณ์ที่ไม่แน่นอนและ
ส่งผลกระทบ หรือสร้างความเสียหายหรือก่อให้เกิด
เกิดความล้มเหลวลดโอกาสที่จะบรรลุเป้าหมาย
ของแผนงาน/โครงการที่สำคัญในแต่ละประเด็น
ที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม
อันเนื่องมาจากปัจจัยเสี่ยงภายในและปัจจัยเสี่ยง
ภายนอก

ปัจจัยเสี่ยงภายใน คือ ต้นเหตุหรือสาเหตุที่มาของความเสียหายที่มีผลกระทบต่อพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม อันจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมที่ส่งผลให้เกิดความเสียหายมีผลในทางลบ ได้แก่ ปัจจัยเสี่ยงด้านบุคคล หมายถึง ต้นเหตุที่เป็นผลมาจากการประพฤติปฏิบัติของพระสงฆ์และสามเณร เช่น การย่อหย่อนในพระธรรมวินัยและการประพฤติปฏิบัติของพุทธศาสนิกชนที่ไม่เข้าใจหลักธรรมคำสอนถ่องแท้จนกระทั่งการตีความหมายของหลักธรรมต่างๆ ที่ผิดเพี้ยน และปัจจัยเสี่ยงด้านกลยุทธ์และนโยบายในการบริหาร หมายถึง การที่กำหนดกลยุทธ์หรือแนวนโยบายที่ไม่เป็นไปตามแผนไม่ครอบคลุมเหตุของความเสียหายต่อการบริหารจัดการในองค์กรพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมและมีผลกระทบต่อองค์กร

ปัจจัยเสี่ยงภายนอก คือ ต้นเหตุหรือสาเหตุที่มาของความเสียหายที่มีผลกระทบต่อพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม อันจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมที่ส่งผลให้เกิดความเสียหายมีผลในทางลบ ได้แก่ ปัจจัยเสี่ยงด้านสภาพแวดล้อม หมายถึง ต้นเหตุหรือสาเหตุที่เกิดจากสภาพแวดล้อมและบริบทของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทำให้พระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมต้องมีการปรับตัวตามไปด้วย, ปัจจัยด้านเทคโนโลยี หมายถึง ต้นเหตุที่เกิดจากการพัฒนาทางเทคโนโลยีที่ทันสมัย การใช้ระบบอินเทอร์เน็ต ทำให้การแพร่กระจาย และการรับรู้ข่าวสารนั้นมีความรวดเร็ว โดยที่บางครั้งการรับรู้ข่าวสารจากสื่ออาจทำให้ส่งผลต่อการตัดสินใจ

ของคนที่ไม่เข้าใจในพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของตนเอง ปัจจัยเสี่ยงด้านกลุ่มประชากร หมายถึง ต้นเหตุที่เป็นผลมาจากการการลดลงของจำนวนพระสงฆ์ สามเณร และผู้สืบทอดทางวัฒนธรรม ปัจจัยเสี่ยงด้านการศึกษาพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม หมายถึง ปัจจัยที่เกี่ยวกับการส่งเสริมสนับสนุน การศึกษาทางด้านพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมแก่พระสงฆ์ สามเณร และพุทธศาสนิกชน ปัจจัยเสี่ยงด้านกฎหมาย หมายถึง ต้นเหตุที่เกิดจากการบัญญัติข้อกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ หรือวินัยอื่นใดที่มีผลกระทบต่อด้านลบในทางไม่ส่งเสริมต่อการบริหารองค์กรทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมและปัจจัยเสี่ยงด้านสถานะเศรษฐกิจและการเมือง หมายถึง สภาพการณ์ ภาวะการณ์ หรือสถานการณ์ทางเศรษฐกิจและการเมืองที่มีผลกระทบต่อการบริหารจัดการขององค์กรพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม

2. ความเสี่ยงทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมในจังหวัดแพร่ในปัจจุบัน เกิดจากปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ความเสี่ยงอยู่ในระดับมาก หมายความว่า ต้องริหาแนวทางในการบริหารจัดการความเสี่ยงเพื่อลดผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นอย่างรุนแรงในอนาคต จากการสัมภาษณ์ ไม่พบข้อมูลของการบริหารจัดการความเสี่ยงร่วมกันขององค์กรพระพุทธศาสนาในจังหวัดแพร่ หรือแผนนโยบายการบริหารความเสี่ยงที่เป็นรูปธรรมในการส่งเสริมทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม พบเพียงแต่การบริหารจัดการความเสี่ยงในระดับองค์กรของตัวเองเท่านั้น แต่ไม่เชื่อมโยงไปยังการบริหารความเสี่ยงเชิงนโยบายที่

นำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ของการปฏิบัติตามแผน ดังนั้น องค์การทางพระพุทธศาสนาทั้ง 6 องค์กร ในจังหวัดแพร่ จำเป็นต้องบริหารจัดการร่วมกัน เนื่องจากแต่ละองค์กรมีพันธกิจและการะกิจสอดคล้องและสัมพันธ์กันในการที่จะดูแลปกป้อง อนุรักษ์และสืบสานพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม นอกจากนี้การมีส่วนร่วมของวัด บ้าน และโรงเรียน ควรพัฒนาความร่วมมือไปในระดับองค์กรทางพระพุทธศาสนาที่ทำงานเชื่อมโยงและสอดคล้องกัน ในการกำหนดยุทธศาสตร์และกลยุทธ์ในการบริหารจัดการความเสี่ยงทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมขององค์กรพระพุทธศาสนาในจังหวัดแพร่ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาสังคมให้มีความสุข

3. ผลการวิเคราะห์และเสนอยุทธศาสตร์การบริหารจัดการความเสี่ยงทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมขององค์กรพระพุทธศาสนาในจังหวัดแพร่ พบว่า มีพันธกิจร่วมกันใน 2 ด้าน คือ 1) ด้านพระพุทธศาสนา และ 2) ด้านวัฒนธรรม โดยให้สอดคล้องกับสภาพความเสี่ยงและบริบทของสถานการณ์ความเสี่ยงในจังหวัดแพร่ นำไปสู่การกำหนดกรอบยุทธศาสตร์ใน 2 ประเด็น คือ ยุทธศาสตร์ที่ 1 สร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดแพร่ และยุทธศาสตร์ที่ 2 สร้างระบบการบริหารจัดการความเสี่ยงทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมขององค์กรพระพุทธศาสนาในจังหวัดแพร่ โดยในแต่ละยุทธศาสตร์นั้น มีการกำหนดเป้าประสงค์ 3 ข้อ เพื่อให้สอดคล้องกับการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายการบริหารจัดการความเสี่ยงทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมขององค์กร

พระพุทธศาสนาในจังหวัดแพร่ คือ พระพุทธศาสนานั้นคง ดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรม นำสังคมสู่สันติสุข

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการความเสี่ยงทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมขององค์กรพระพุทธศาสนาในจังหวัดแพร่ ผลที่ได้รับนั้นมีความสอดคล้องกับการวิจัยของดนัย ปริชาเพิ่มประสิทธิ์ (2558) ที่ได้ศึกษาการวิเคราะห์ข้อเด่นข้อด้อยขององค์การและกระบวนการบริหารจัดการองค์การพระพุทธศาสนาของประเทศไทยในเชิงประสิทธิภาพด้านคุณค่าต่อพระพุทธศาสนา พบว่า การบริหารจัดการองค์การพระพุทธศาสนาในสมัยพุทธกาลใช้พระธรรมวินัยเป็นหลัก แต่เมื่อพระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศไทยการบริหารจัดการองค์การพระพุทธศาสนาได้เปลี่ยนแปลงไปตามรูปแบบการปกครองของอาณาจักร แต่เมื่อมีพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 จนถึงฉบับปรับปรุงแก้ไข พ.ศ. 2535 แม้ประเทศปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย แต่พระราชบัญญัติคณะสงฆ์กลับมีรูปแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์จึงทำให้การบริหารจัดการอิทธิพลทั้ง 4 ด้วยอิทธิพลสมณะทั้ง 7 เกิดปัญหาต่างๆ เช่น ความล่าช้า ความไม่เป็นธรรม ความไม่ชัดเจนตามพระธรรมวินัยและส่งผลต่อศรัทธาของประชาชน ข้อดีของการบริหารจัดการองค์การพระพุทธศาสนาในปัจจุบันคือความเป็นเอกภาพและมีความใกล้ชิดกับรัฐ ข้อเสีย ได้แก่ การประทุษร้ายต่อพระธรรมวินัยและความเสื่อม

ศรัทธาของประชาชน ทั้งนี้เพราะปัจจัยแวดล้อม 3 ประการคือ 1) พระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 2) โครงสร้างของมหาเถรสมาคม และ 3) ระบบสมณศักดิ์ แนวทางแก้ไขคือ 1) แก้ไขพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ให้มีความทันสมัยและบัญญัติขอบเขตอำนาจของอาณาจักรและพุทธจักรให้ชัดเจนเพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อนและล่าช้า 2) ปรับโครงสร้างมหาเถรสมาคมและสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติให้ลดขั้นตอนการทำงานและมีการกระจายอำนาจให้ส่วนท้องถิ่นเพื่อความรวดเร็วและเป็นธรรม และ 3) แก้ไขระบบสมณศักดิ์ออกจากตำแหน่งบริหารเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาเรื่องผลประโยชน์และการใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบเพื่อทำให้การบริหารจัดการเป็นไปตามพระธรรมวินัยอย่างเป็นธรรมและมีประสิทธิภาพ

6. ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยได้สรุปข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการวิจัยการบริหารจัดการความเสี่ยงทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม ไว้ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการศึกษางานวิจัยฉบับนี้ในแผนยุทธศาสตร์การบริหารจัดการความเสี่ยงทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมขององค์กรพระพุทธศาสนาในจังหวัดแพร่ ควรจะได้นำหลักการเพื่อเสนอไว้ศึกษา คือ

1.1 เพื่อให้การขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์การบริหารจัดการความเสี่ยงทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมขององค์กรพระพุทธศาสนาในจังหวัดแพร่ เป็นไปแบบ

สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา (2560-2564) ในการถ่ายทอดแผนนโยบายลงสู่การปฏิบัติ

1.2 เพื่อให้เป็นแนวทางในการพัฒนากลไกการดำเนินงานที่สอดคล้องกับทิศทางการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนากับยุทธศาสตร์ชาติ

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

2.1 องค์การพระพุทธศาสนาในจังหวัดแพร่ทั้ง 6 องค์การ ควรนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปพิจารณาประกอบการตัดสินใจในระดับนโยบายเพื่อเป็นการปรับปรุงและกำหนดทิศทางการพัฒนาการบริหารจัดการในองค์กรต่อไป

2.2 องค์การพระพุทธศาสนาในจังหวัดแพร่ทั้ง 6 องค์การ ควรสนับสนุนและส่งเสริมให้ความรู้แก่บุคลากรในองค์กรเกี่ยวกับการบริหารจัดการความเสี่ยงในทุกองค์กรร่วมกันอย่างทั่วถึง

2.3 องค์การพระพุทธศาสนาในจังหวัดแพร่ทั้ง 6 องค์การ ควรจัดตั้งคณะกรรมการบริหารความเสี่ยงร่วมกันในภาพรวม โดยเฉพาะการนำแนวทางในการบริหารความเสี่ยงในแต่ละยุทธศาสตร์จากการวิจัยมาเป็นแนวทางในการดำเนินงานโดยมีระบบการกำกับติดตามความเสี่ยงในทุกองค์กรเชื่อมโยงกันอย่างต่อเนื่อง

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

เพื่อให้การบริหารจัดการความเสี่ยงทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมขององค์กรพระพุทธศาสนาในจังหวัดแพร่ ได้มีการศึกษาเพิ่มเติมเชิงลึกมากขึ้น ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการดำเนินการในเรื่องต่างๆ ดังต่อไปนี้

3.1 ควรศึกษาเปรียบเทียบถึงความแตกต่างของปัจจัยความเสี่ยงตามขนาดขององค์กร หรือลักษณะงานขององค์กรที่มีความเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมมากน้อยตามลำดับ หรือเปรียบเทียบการบริหารจัดการความเสี่ยงทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมขององค์กรพระพุทธศาสนาในจังหวัดอื่นๆ ใกล้เคียง

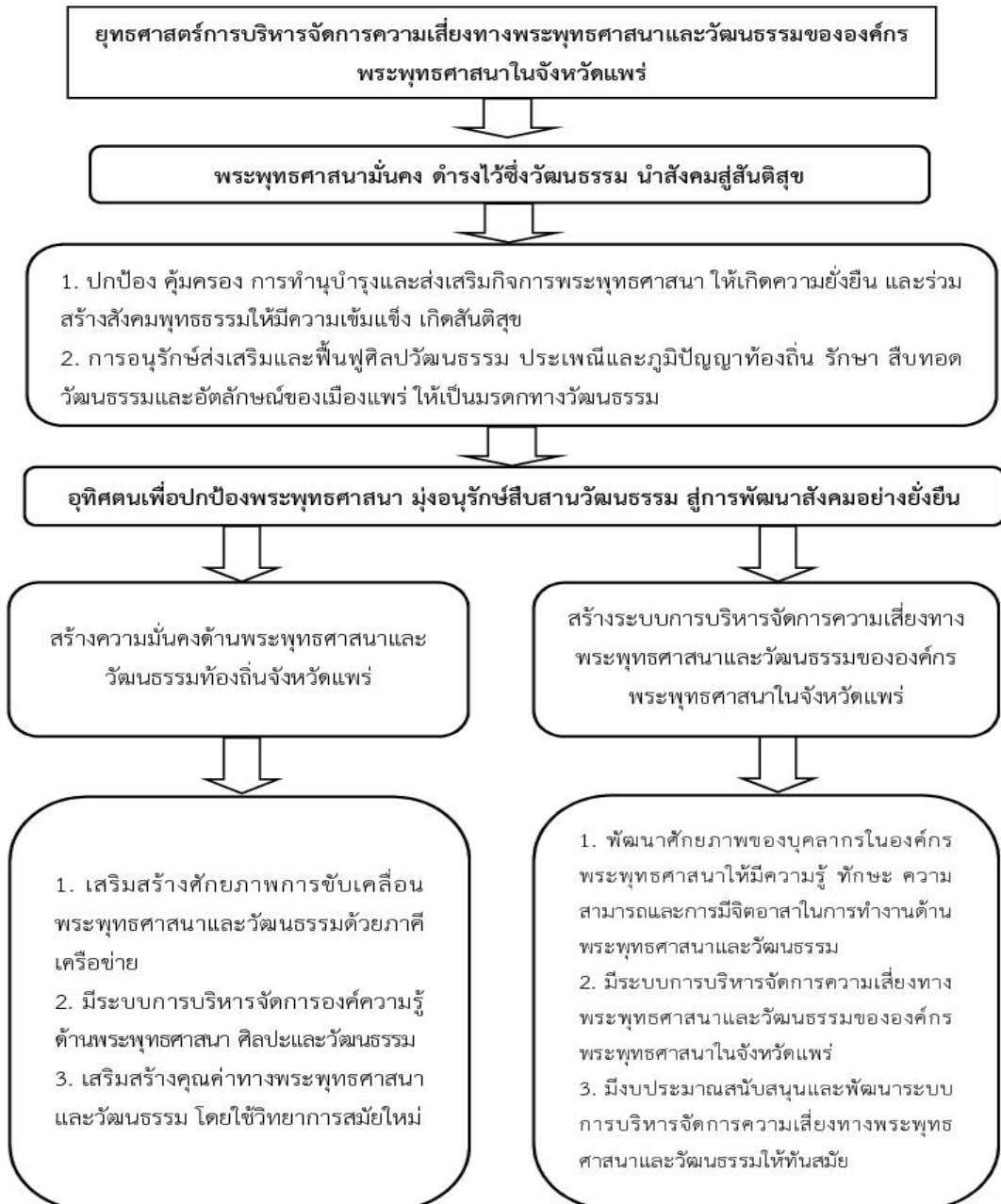
3.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงลึกว่ามีตัวแปรใดที่ส่งผลหรือมีอิทธิพลที่ทำให้เกิดปัจจัยความเสี่ยงด้านพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมในระดับสูง เป็นตัวแปรที่อยู่นอกเหนือการควบคุม การสังเกต หรือตัวแปรเฉพาะด้าน

3.3 ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงลึกเพิ่มเติมสำหรับแนวทางการบริหารความเสี่ยงทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมขององค์กรพระพุทธศาสนาในแต่ละพื้นที่จังหวัด เช่น การ

ศึกษารูปแบบการบริหารความเสี่ยงและกระบวนการบริหารความเสี่ยงเฉพาะในเขตพื้นที่ของความเสี่ยงสูง การทำแผนปฏิบัติการบริหารความเสี่ยงตามแผนยุทธศาสตร์ รวมไปถึงการศึกษาตัวชี้วัดความสำเร็จของการบริหารจัดการความเสี่ยง

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการความเสี่ยงทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมขององค์กรพระพุทธศาสนาในจังหวัดแพร่ ทำให้ได้รับองค์ความรู้ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในองค์กรพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม ทั้งในเชิงนโยบาย และเชิงปฏิบัติการที่เป็นรูปธรรมนำเสนอต่อ คณะสงฆ์และองค์กรที่เกี่ยวข้อง คือการนำเสนอองค์ความรู้ด้านยุทธศาสตร์ที่นำไปสู่การปฏิบัติ ดังแผนภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มอำนวยการและกิจการพระพุทธศาสนา. (2556). *แผนความต่อเนื่อง สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด เชียงใหม่*. มปป.
- ดนัย ปรีชาเพิ่มประสิทธิ์. (2558). *การวิเคราะห์ข้อเด่นข้อด้อยขององค์กรและกระบวนการบริหารจัดการ องค์กรพระพุทธศาสนาของประเทศไทยในเชิงประสิทธิภาพด้านคุณค่าต่อพระพุทธศาสนา* (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: ศูนย์พุทธศาสนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นฤมล สะอาดโณม. (2550). *การบริหารความเสี่ยงองค์กร Enterprise Risk Management*. กรุงเทพฯ: ฐานการพิมพ์.
- นิรภัย จันทร์สวัสดิ์. (2551). *การบริหารความเสี่ยง*. กรุงเทพฯ: สุตรไฟศาล.
- สมเด็จพระพุทธอาจารย์ (เกี่ยว อุปเสโณ). (2556). *เย็นหิมะในรอยธรรม*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย.
- สุวิมล ทิรกานันท์. (2555). *ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.

